

**REPUBLIKA E SHQIPËRISË
MINISTRIA E ARSIMIT DHE SHKENCËS
INSTITUTI I ZHVILLIMIT TË ARSIMIT**

**PROGRAM ORIENTUES
PËR PËRGATITJEN E PROVIMIT KOMBËTAR
TË MATURËS SHTETËRORE**

LËNDA:

**GJUHA TURKE
(gjuha e huaj e dytë)**

VITI MËSIMOR 2012 – 2013

1. UDHËZUES I PËRGJITHSHËM PËR PROGRAMIN E PROVIMIT KOMBËTAR TË MATURËS SHTETËRORE PËR LËNDËN E GJUHËS TURKE DHE PËR PËRDORIMIN E TIJ NGA MËSUESIT

Programi orientues për përgatitjen dhe realizimin e provimit të Maturës Shtetërore për gjuhën turke, si gjuhë e huaj e dytë, është realizuar si sintezë e njohurive dhe shprehive të fituara gjatë gjithë procesit mësimor në këtë lëndë, si në aspektin tematik ashtu edhe në aspektin gjuhësor (gramatikor, leksikor) dhe funksional.

Hartimi i këtij programi orientues është bazuar totalisht në kuadrin kurrikular të gjuhëve të huaja, duke pasur parasysh zhvillimin e aftësive gjuhësore që do të testohen, standardet e gjuhëve të huaja, programet e tre viteve të Kolegjit Turk, tekstet me të cilat është zhvilluar gjuha turke në Kolegjin Turk, si edhe përvojën e fituar nga provimet e Maturës Shtetërore të viteve pararendëse. Ky program duhet të nxitë inspirim dhe sfidë për të gjithë nxënësit dhe t'i përgatitë ata për të ardhmen. Programi orientues i provimit me zgjedhje i Maturës Shtetërore për gjuhën e huaj si gjuhë e huaj e dytë, është ndërtuar duke pasur parasysh nevojat e nxënësve, ndryshimet që ata kanë pësuar gjatë tre vjetëve të Kolegjit Turk, zhvillimet e tyre personale, duke u dhënë mundësi për sukses në atë çka i pret.

Synimet e programit

Ky program synon:

- Të ndihmojë nxënësin maturant në përgatitjen e tij për provimin e gjuhës turke si lëndë me zgjedhje (si gjuhë e huaj e dytë).
- Të ndihmojë mësuesin e lëndës në punën e tij për zbatimin e programit dhe për t'u dhënë orientimet e duhura nxënësve.
- Vlerësimin e njëkohshëm të dy aftësive kryesore (nga katër aftësi që ka gjuha e huaj) dhe dy konceptet bazë, që janë: *të lexuarit dhe të kuptuarit* dhe *të shprehurit me shkrim*.
- Të japë orientime për specialistët që merren me hartimin e testeve të Maturës Shtetërore për gjuhën turke si lëndë me zgjedhje.

Udhëzime praktike mbi përdorimin e programit

Për përdorimin e këtij programi mësuesi duhet të ketë parasysh specifikën e gjuhës së huaj, ku nxënësi në provim do të përballë me situata të reja ose me pjesë të reja leximi, por tematika, gramatika dhe funksionet gjuhësore do të jenë po ato që ka studiuar gjatë tre viteve të Kolegjit Turk.

Kur flitet për tematikën kryesore në program, nxënësit duhet që të kenë njohuri për temat që janë të përfshira në program (spor ve eğlence,yemek,sağlık ve korunma, seyahat zamanı, çevre sorunları, modern yaşam vb.)

*Për sa i përket gramatikës, mësuesi duhet t'i përgatitë nxënësit që të jenë në gjendje të zgjidhin ushtrime mbi aspektet kryesore gramatikore (edilgen ve etken fiiller, şart kipi, duyulan geçmiş zaman, **zamanlar**, zarf ve sıfatların özellikleri karşılaştırılması, bağlaçlar, v.b.), duke dalë nga konteksti i mësimave ku këto probleme trajtohen. Mësuesi duhet t'i verë theksin anës praktike të zgjidhjes së*

ushtrimeve, duke i trajtuar këto ushtrime në forma të ndryshme, herë me tipa ushtrimesh me alternativa, e herë tipa ushtrimesh të hapura, ku më të spikaturat janë *cümle terciimesi, yazım kuralları*, etj.

Funksionet gjuhësore duhet të trajtohen në mënyrë sa më të larmishme, duke përdorur situata nga të gjitha fushat e jetës, por duke ruajtur formatet dhe shprehjet që jepen në tekstet mësimore. Nxënësi duhet të jetë i përgatitur kryesisht për këto funksione gjuhësore:

- Farkli ilgi alanları hakkında konuşma.
- Yerler hakkında bilgi verme ve tavsiyede bulunma.
- Basit konulardaki öneriye teklif ve yorum yapma.

Për sa i përket të shkruarit, mësuesi duhet të ushtrojë nxënësit e tij që të dinë të organizojnë forma të ndryshme kompozimi joletrar (me tema të thjeshta). Ata duhet të përgatiten që të ndërtojnë paragrafë të saktë nga ana strukturore dhe leksikore. Gjithashtu, mësuesi duhet t'i përgatitë nxënësit që të dinë të përmbledhin me shkrim një përvojë personale duke përshkruar ndjenjat dhe reagimet e tij në një tekst koherent. Nxënësi duhet të jetë i përgatitur të shkruajë një e-mail ose letër formale ose joformale; të zbatojë rregullat e shkrimit të një e-mail-i, një letre formale dhe joformale.

2. AFTËSITË DHE NJOHURITË QË DUHET TË ZOTËROJË NXËNËSI MATURANT PËR TË QENË I PËRGATITUR PËR PROVIMIN E MATURËS ME ZGJEDHJE NË GJUHËN TURKE SI GJUHË E HUAJ E DYTË.

Nxënësi që do t'i ushtrohet provimit të maturës me zgjedhje në gjuhën turke duhet të demonstrojë **aftësitë dhe njohuritë** e tij për çka më poshtë vijon:

2.1 Okuma-anlama (të lexuarit dhe të kuptuarit)

Vlerësimi i këtij komponenti do të bëhet mbi bazën e një teksti të panjohur mbi të cilin do të ndërtohen pyetje që do të testojnë aftësinë e nxënësit për të kuptuar një pjesë letrare ose joletrare, si dhe për të gjykuar mbi të.

Nxënësi duhet të jetë në gjendje të lexojë dhe të kuptojë në mënyrë të përgjithshme informacionin e dhënë në pjesën e leximit, të mbledhë informacionet që i kërkohen rreth tekstit ose të japë një vlerësimin të shprehur me gjuhë të thjeshtë mbi atë çka i kërkohet.

Më poshtë po radhitim disa aspekte të leximit:

- Marrja e informacionit të duhur nga teksti i dhënë.
- Reflektimi mbi përmbajtjen e një fragmenti dhe nxjerrja e informacionit të duhur prej tij.
- Thellim në kuptimin e një fraze dhe gjetja e sinonimit të saj.
- Formimi i një kuptimi të përgjithshëm dhe nxjerrja e moralit të pjesës shprehur në gjuhë të thjeshtë.
- Paraqitja e elementeve që justifikojnë përgjigjen e dhënë.
- Plotësimi i ushtrimeve leksikore rreth tekstit.
- Gjetjen e fjalëve referuese.

2.2 Yazma (të shprehurit me shkrim)

Në provimin e maturës, nxënësi që do të zgjedhë në provimet e Maturës Shtetërore, një gjuhë të huaj të dytë, duhet të jetë në gjendje të prodhojë tekste të shkruara mbi një gamë jo shumë të gjerë temash, duke i lidhur elementet në mënyrë koherente, duhet të jetë në gjendje të bëjë përshkrime jo shumë të hollësishme mbi tema të njohura, të tregojë me shkrim përvojat e tij, duke përshkruar ndjenjat dhe reagimet e tij, të përshkruajë një ngjarje, një udhëtim real, duke përdorur gjuhë të thjeshtë dhe të pangarkuar me detaje, të shkruajë një letër personale ose zyrtare, një e-mail formal dhe joformal, duke respektuar formatet e mësuara gjatë viteve që nxënësi ka studiuar këtë gjuhë etj.

Për vlerësimin e kësaj aftësie, nxënësi duhet të paraqesë një produkt të shkruar prej 120-150 fjalësh.

Të shprehurit me shkrim përfshin:

- të shprehurit me shkrim mbi një gamë të gjerë temash të njohura dhe jokomplekse, që janë trajtuar në librat e tre viteve;
- një produkt të shkruar saktë nga ana gramatikore dhe të strukturuar mirë (resmi-gayri resmi), emailer (resmi- gayriresmi), kullanimlar, metin özetleri vb;
- shprehjen e pikëpamjeve në formë të thjeshtë dhe të qartë;
- përdorimin e një repertori të thjeshtë leksikor,
- komente të shkurtra me shkrim për probleme të ndryshme (kısa hikayeler, insan tasvirleri, mekanlar, nesne ve olgu).

2.3 Türkçenin kullanımı (përdorimi i gjuhës)

Në këtë program njohuritë kryesore që nxënësi ka marrë mbi përdorimin e gjuhës gjatë tre viteve të Kolegjit Turk, janë dhënë përmes ushtrimeve, temave, bashkëbisedimeve, që trajtojnë njësi të ndryshme gramatikore ose leksikore, pra në mënyrë esenciale fjalori dhe gramatika e mësuar për tre vite në shkollën e mesme.

Tipat e ushtrimeve të rekomanduara për çdo tri fushat e sipërpërmendura:

Okuma - anlama (të lexuarit dhe të kuptuarit)
<ul style="list-style-type: none">- Pyetje mbi përmbajtjen e tekstit.- Ushtrime me përzgjedhje fjalësh ose frazash.- Plotësimi i vendit bosh me informacionin e duhur (Boşlukları doldurma).- Ushtrime me përgjigje po/jo.- Ushtrime me e vërtetë/e rreme (Doğru yanlış).- Ushtrime me disa alternativa (şıklı, doğru şıkmın seçilmesi).

- Ushtrime ku i kërkohet marrja dhe përzgjedhja e informacionit të duhur nga teksti i dhënë.
- Ushtrime ku i kërkohet reflektimi mbi përmbajtjen e një fragmenti dhe nxjerrja e informacionit të duhur prej tij.
- Vendosja e paragrafëve sipas rendit të duhur në renditjen e ngjarjeve (Paragrafların düzenlenmesi).
- Ushtrime ku i kërkohet paraqitja e elementeve provuese që mbështesin idenë e dhënë nga vetë nxënësi.
- Ushtrime ku i kërkohet thellim në kuptimin e një fraze dhe gjetja e sinonimit të saj.

Yazma (të shkruarit)

- Shkrimi i një *email*-i, ku i tregohet një miku rreth një përvoja që ka lënë mbresa.
- Shkrimi i një letre formale ose joformale.
- Aplikime ose rekomandime për një punë *part-time*.
- Shprehja e mendimit rreth një çështjeje të caktuar.

Türkçenin kullanımı (Gramer- Sözlükçe) - përdorimi i gjuhës

- Ushtrime me zëvendësim, zëvendësimi i një fjale me një të ngjashmen e saj.
- Ushtrime transformimi, shprehja e një fjalie me një strukturë tjetër, por duke ruajtur kuptimin e fjalisë.
- Ushtrime me shumë zgjedhje/ alternativa (şıklı).
- Ushtrime me plotësime vendesh bosh, vendosja e fjalës së duhur.
- Ushtrime me ndërtim fjalish.
- Ushtrime me gjetje dhe korrigjime gabimesh,
- esleştirmeler.

Struktura e provimit në përqindje

Aspektet gjuhësore që do të vlerësohen	Përqindja
Okuma - anlama Të kuptuarit e një teksti të shkruar (letrar ose joletrar)	40%

Türkçenin kullanımı (Gramer ve sözlükçe) Përdorimi i gjuhës (gramatika dhe leksiku)	40%
Yazma Të shkruarit (ese ose krijim, një letër, kërkesë, përshkrim, artikull, përmbledhje etj.)	20%

3. Përmbajtja e programit

Fushat tematike dhe leksiku

Përmbajtja tematike është mbështetur në programin e zhvilluar gjatë tre viteve të Kolegjit Turk si edhe në tekstet shkollore për gjuhën turke si gjuhë e huaj e dytë. Tematika e mëposhtme, e parashikuar për provimin e maturës, do të përfshijë temat bazë (sipas kurrikulës) dhe nëntema të marra nga kurrikula dhe tekstet.

Temat janë formuluar në mënyrë përgjithësuese e jo sipas titujve të teksteve dhe përfshijnë ato njohuri, të cilat janë zhvilluar përmes mësimëve.

Tematika (Konular)

- **Günlük hayat** (yemekler, yerel yemek kültürü; sporlar; kişisel tercihler, boş zaman, hobiler, ilgiler)
- **Etrafımızdaki dünya** (seyahat, dünyadaki güzel yerler; para ve alışveriş; tabiat.)
- **Öğrenme dünyası ve iş** (Okul problemleri, iş görüşmeleri, eğitim, okuldaki arkadaşlıklar, vb.)
- **Kişisel ve toplumsal hayat** (Sağlık problemleri, kaza ve hastalıklar; giyim; özel günler ve kutlamalar; insanların fiziki özellikleri, vb.)
- **İletişim dünyası** (TV programları, , filmler, radyo programları, mektup e posta vb.)

Leksiku

Në bazë të temës, përzgjidhet gjuha dhe aktet gjuhësore, si edhe strukturat gramatikore që mundësojnë realizimin e komunikimit rreth një teme të caktuar. Nxënësi duhet të zotërojë një repertor leksikor të mjaftueshëm për t'u shprehur thjeshtë me shkrim dhe me gojë.

Aktet dhe funksionet komunikative

Sugjerohen aktet dhe funksionet e mëposhtme, të cilët shërbejnë si mënyrë orientuese për hartimin e testit dhe vlerësimin e nxënësve. Aktet dhe funksionet komunikative japin shprehitë kryesore që nxënësi ka fituar gjatë tre viteve të Kolegjit Turk.

- İlgi ve tercihler
- İzinler emirler yasaklar
- Kişisel bilgiler ve nasihatlar
- Düşünceleri ifade etme;
- Tavsiyeler bir konuyu tartışma
- Yerler hakkında tavsiyeler
- Olasılık ihtimal vb.

Elementet dhe strukturat gramatikore

Për një komunikim të saktë nga ana gramatikore, si me gojë ashtu edhe me shkrim, sugjerohet të punohet në mënyrë të përqendruar mbi strukturat dhe çështjet gramatikore më të rëndësishme të trajtuara gjatë tre viteve të Kolegjit Turk.

- **Fiil cümlesi:**
Şimdiki zaman, geçmiş zaman, gelecek zaman vb
- **Ek fiil ve: Ek fiilin geniş zamanı ek fiilin geçmiş zamanı**
- **Aktarma cümleleri** (olumlu olumsuz soru)
- **Etken edilgen** (geçişli, geçişsiz)
- **Şart kipi** (Dilek şart kipi cümle ve örneklerle pekiştirilmesi)
- **Yeterlik fulı** (olumlu, olumsuz, soru)
- **Sıfatlar** (sıfatlarda derecelendirme)

- Ekler ve deyimler
- Zarflar
- Baęlaçlar (ve, ile, ama, fakat, ki vb.)

Önemli bir duyuru!

Kullanmak istedięiniz dilde düşünebilmelisiniz. İfadeleri, veya bir metni akılda tutmak bu dili konuşmak için yeterli sayılmaz. Öğrendięiniz dili günlük hayatta rahatlıkla kullanabilmelisiniz. Dil yaratıcılık gerektiren bir olgudur. Kursu düzenli ve hassasiyetle takip ettięseniz 'Matura Sınavı'bir sürpriz olarak karşınıza çıkmaz.